

Úvod

Předkládaná analýza zahraničních systémů sběru dat popisuje národní systémy, nastavení i specifika při získávání a následném vyhodnocování empirických dat z oblasti školství a vzdělávacích soustav. Snahou je nalézt takové prvky ze zahraničních systémů, které by byly více či méně aplikovatelné v prostředí českého vzdělávacího systému a jeho evaluace. Důraz je přitom kladen na prvky jako longitudinální studie (studium stejných případů, např. žáků, v čase), reprezentativní testování žáků či jiná zjišťování v oblasti vzdělávání a propojování národních dat z testování a zjišťování s daty mezinárodních šetření typu PISA, PIRLS/TIMSS apod. Cílem předkládané analýzy je poskytnout náhled na příklady dobré praxe evaluace vzdělávacího systému a zhodnotit možnost integrace takových prvků do českého prostředí.

V oblasti vzdělávání, školství a pedagogických věd na mezinárodní úrovni existují různé datové zdroje. Mezi nejvýznamnější organizace a instituce patří v tomto ohledu zejména **Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)**, **Mezinárodní asociace pro hodnocení výsledků vzdělávání (IEA)**, dále například **UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)** a na evropské úrovni se jedná zejména o **Eurostat (Statistický úřad Evropské unie)**. OECD se zaměřuje na sběr a následnou analýzu dat z celé řady oblastí – od mezinárodních srovnávacích testování žáků přes informace ohledně vzdělávacích systémů v jednotlivých zemích (včetně struktury, financování, výukových strategií apod.) až k návrhům na změny ve vzdělávacích politikách na základě evaluace vzdělávacích systémů jednotlivých zemí. To vše v rámci členských i partnerských zemí, přičemž některá data jsou veřejně dostupná přímo na webových stránkách. **UNESCO Institute for Statistics** je pak celosvětová databáze poskytující přehled o vzdělávacích systémech a vzdělanostní struktuře jednotlivých zemí. V současnosti je oblast vzdělávání součástí strategie udržitelného rozvoje, v rámci níž je vzdělávání jednou z klíčových oblastí (Education 2030). Data sbíraná touto organizací jsou rovněž dostupná na webových stránkách, kde je lze prohlížet, nebo přímo exportovat.

Na evropské úrovni můžeme v souvislosti s datovými zdroji uvést úřad **Eurostat (Statistický úřad Evropské unie)**. Ten má za úkol shromažďovat data od národních autorit takovým způsobem, abychom na základě nich mohli srovnávat jednotlivé členské země Evropské unie. Eurostat disponuje daty z nejrůznějších oblastí, včetně oblasti vzdělávání a školství, a to jak makrodaty na úrovni státu, tak mikrodaty na úrovni jednotlivých osob či domácností. Datové zdroje na makroúrovni jsou přímo dostupné na webových stránkách instituce, zdroje na mikroúrovni jsou dostupné pro výzkumné účely na vyžádání. Všechny uvedené organizace a instituce tedy disponují rozsáhlými datovými zdroji, které můžeme využít jak pro dílčí analýzy vzdělávání a systémů školství na úrovni jednotlivých států, tak pro mezinárodní srovnání. Právě podoba datových zdrojů, která takové mezinárodní srovnání umožňuje, je v tomto ohledu unikátním přínosem a v řadě zemí světa byla zjištění využita jako významný argumentační podklad pro zdůvodnění potřeby reforem vzdělávacích systémů, nebo k obhájení jejich podoby (např. Německo v prvním případě a Polsko ve druhém případě).

V neposlední řadě je nutné zmínit data získávaná v rámci nejrůznějších mezinárodních testování či šetření. Na tomto místě uvádíme pouze taková testování a šetření, jichž se pravidelně účastní i Česká republika. Za největší a nejdůležitější testování je považováno mezinárodní šetření **PISA (Programme for International Student Assessment)** realizované OECD, jež se zaměřuje na zjišťování úrovně patnáctiletých žáků tradičně v matematické, přírodovědné a čtenářské gramotnosti, a to ve tříletých cyklech. Dále mezinárodní šetření **PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study)** a **TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study)** zaměřené na testování čtenářské gramotnosti žáků 4. ročníků základních škol v pětiletých cyklech (PIRLS), respektive matematické a přírodovědné gramotnosti žáků 4. a 8. ročníků ve čtyřletých cyklech (TIMSS). Mezinárodní šetření **ICILS (International**